

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

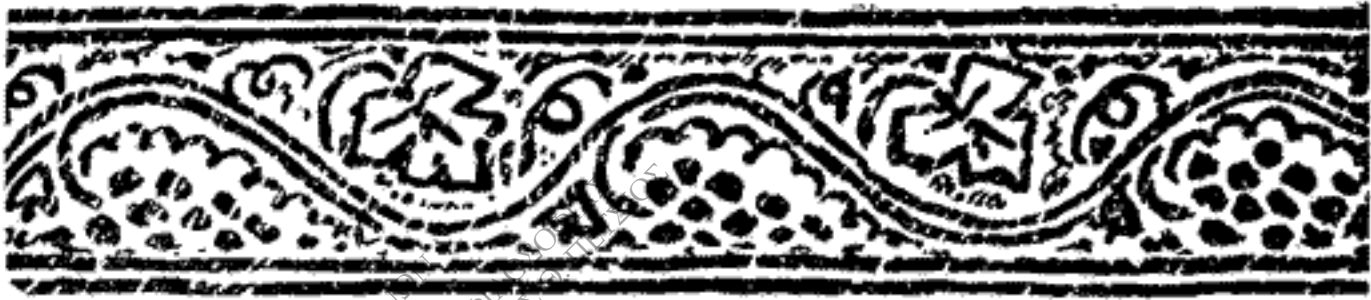
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ

1942

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ Α.Ε
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",
38 - ΣΤΑΔΙΟΥ - 38
ΑΘΗΝΑΙ

Εγ. Δ. 1776 Κ.Ε.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΕΚ ΤΗΣ ΒΙΕΝΝΑΙΑΣ "ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΣ," ΠΕΡΙ ΡΗΓΑ ΒΕΛΕΣΤΙΝΛΗ-ΦΕΡΑΙΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΥΝΕΡΓΑΤΩΝ ΑΥΤΟΥ*

Ο ποιητής του δευτέρου επιγράμματος, ὁ Γεώργιος Γκολέσκος (Gheorghe [Iordache] Gulescu), ἦτο υἱὸς τοῦ μεγάλου βορνίκου καὶ βραδύτερον μεγάλου μπάνου Ράδου (Ράτουλα) Γκολέσκου († 1818)⁽¹⁾, ὁ ὁποῖος εἶχε δύο ἄλλους εὐδοκιμωτάτους υἱούς, τὸν Νικόλαον⁽²⁾ καὶ τὸν Κωνσταντῖνον, ἐξ ὧν οὗτος μὲν ἦτο νεώτερος, ἐκεῖνος δὲ πρεσβύτερος τοῦ Γεωργίου⁽³⁾. Δι-

(*) Συνέχεια ἐκ τῶν σ. 790-793 τοῦ Α' τόμου. Κατὰ τυπογραφικὴν παρεξήγησιν ἐτυπώθη ἐν τῷ πρώτῳ μέρει τῆς προκειμένης πραγματείας σ. 791 αὐτὸ τμήμα ἀπὸ τῶν λέξεων: «Ὁ Διάβολος — πρὸς τιμὴν τοῦ Βελεστινλή-Φεραίου» οὐχὶ ὡς κείμενον, ἀλλ' ὡς ὑποσημείωσις 1. Καὶ ἐν τῇ ὑποσημείωσει ταύτῃ σ. 13 παρετυπώθη: μακρός, ἀντὶ μακρός. Ἐπίσης παρελείφθησαν τὰ ἐξῆς τυπογραφικά λάθη, τὰ ὁποῖα παρεξήγησαν εἰς τὴν πρώτην ἐν τῇ «Ἐφημερίδι» τῆς Βιέννης ἐκδόσιν τοῦ β' πρὸς τιμὴν τοῦ Ῥήγα ἐπιγράμματος: σ. 10: Ῥήγας, ἀντὶ Ῥήγας — σ. 11: ἀρκεπένος, ἀντὶ ἀρκεπέως, — σ. 15: Εὐρύπελον ἀντὶ εὐρύπελον — σ. 16: εὐκρίμενον ἀντὶ εὐκρίμενον — σ. 20: Πάντα ἀντὶ πάντα. Σημαντικὸν παρατόπωνμα συνέβη ἐν σελ. 791 β, ὅπου ἀντὶ: 30 Φεβρουαρίου ἐτυπώθη: 27 Φεβρουαρίου.

(1) Ἴδὲ τὸ σχετικὸν γενεαλογικὸν δένδρον παρὰ Ioan. C. Felitti, Arhiva Gheorghe Grigore Cantacuzino, Bucuresti, 1909. Πρβλ. καὶ τὴν κατωτέρω, σ. 73α, παρατεθειμένην ἐπιγραφὴν τοῦ ἀτλαντος τοῦ Γεωργίου Γκολέσκου. «Εἰς τὸν Ῥάτουλα Γ[κ]ολέσκου» ἔγραψε καταστάσιχον λαμβικὸν ἐπίγραμμα ὁ ἐκ Λευκάδος καταγόμενος Νικόλαος Μαρτζής. Ἴδὲ A. Dobrotoliciu - Karamanis, Documente privind viața la istoria românească. Textele grecești privind viața la istoria românească. Ἐν Βουκουρεστίῳ, 1899, σελ. 402, ἀριθ. 9. A. Crechiu, Documente inedite din domnia lui Alexandru Constantin Mihuzi 1793 - 1795. Ἐν Βουκουρεστίῳ, 1895, σ. 398.

(2) Ὁ ἀνωτέρω μνημονευόμενος Νικόλαος Gulescu (ἐπικαλούμενος καὶ Ντελή-ἀγιε) ἐτιμήθη ἤδη πρὸ τοῦ 1797 διὰ τοῦ ἀξιωματοῦ τοῦ σιολνίου καὶ τῷ 1817 τοῦ μεγάλου λογοθέτου. Ὁ δὲ ἀνωτέρω μνημονευόμενος Κωνσταντῖνος (Νιαιε) Gulescu (1777 - 1830) ἐτιμήθη τῷ 1819 διὰ τοῦ ἀξιωματοῦ τοῦ μεγάλου λογοθέτου. Πρβλ. Ioan. C. Felitti, ἐνθ' ἀνωτέρω.

(3) Περὶ αὐτοῦ ἴδὲ τὴν ἰδικὴν μονογραφίαν τοῦ φίλου συναδέλφου N. Banescu, Viata si scrierile Mariei lui Voronice Iordache Gulescu, Valenti de - Munte, 1910 (ὅπου καὶ ἀρχαιότερα βιβλιογραφία). Πρβλ. καὶ Alex. Eliad, «Conspirații grecești în Principatul si un ravorit manroghenesc: Turnavitu», ἐν τῇ «Revista Istorică», τόμ. ΚΑ' (1935) σελ. 337-372, ἰδίᾳ σελ. 340

ἐπισημῶν μαρτυριῶν βεβαιοῦται⁽⁴⁾, ὅτι ὁ Γεώργιος Γκολέσκος ὑπῆρξε μαθητὴς τῆς ἀνωτέρας Ἑλληνικῆς σχολῆς τοῦ Βουκουρεστίου. Γενικῶς ὁ ἐπιφανὴς Δακικὸς οἶκος, ἐξ οὗ οὗτος κατήγετο, ἐκαλλιέργησεν ἐξαιρετικῶς τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα, συνδέεται δὲ στενῶς καὶ πρὸς τὴν καθ' ὄλου πνευματικὴν καὶ τὴν πολιτικὴν ἀναγέννησιν τῆς Ῥουμανίας⁽⁵⁾. Ὁ Νικόλαος Παπαδόπουλος⁽⁶⁾, ὁ συγγραφεὺς τοῦ πολυτίμου Ἐρμῶν τοῦ Κερδῶου⁽⁷⁾, ἐσημείωσε κατὰ λέξιν τὸ ἐξῆς: «Ἑλληνικοὺς [χάρτας γεωγραφικοὺς] ἔχομεν τοὺς τυπωθέντας παρὰ τοῦ Κύρ Ἀνθίμου Γαζῆ⁽⁸⁾ εἰς Βιένναν, τῶν μερῶν τῆς γῆς τῆς Ἑλλάδος <τῆς> [τούς] παρὰ τοῦ μακαρίτου Ῥήγα, καὶ τὸ καλὸν ἐπιπεδοσφαίριον τοῦ εὐγενοῦς Γολέσκου⁽⁹⁾ τοῦ Δακός»⁽¹⁰⁾. Τὸ προμνημονευθὲν «ἐπιπεδοσφαίριον», χαραχθὲν ὑπὸ Καρόλου Σχινδελμάιερ (Schindelmayer) ἐν Βιέννῃ, ἐπιστάσις καὶ διορθῶσι τοῦ Ἀνθίμου Γαζῆ,

κ.έ. Πρβλ. καὶ τὰς παραπομπὰς τῶν ἀμέσως κατωτέρω ὑποσημειώσεων.

(1) C. Dobrotoliciu, Cronica lui greci. Ἐν Βουκουρεστίῳ 1888, σελ. XXXII.

(2) K. Παπαδημοπούλου - H. Καρολίδου, Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους. Τόμ. Ε'. Μέρους Β'. Ἐν Ἀθήναις 1925, σελ. 112. Θ. Ἀθανασίου, ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 148, 174. N. Iordan, Studii si documente, τόμ. Η' (ἐν Βουκουρεστίῳ 1905) σελ. XLIX, τοῦ αὐτοῦ, Geschichte des rumänischen Volkes, (ἐν Λειψίᾳ 1903), Τόμ. Α', σελ. 394. Τόμ. Β', σελ. 237, 239, 264, 276, 299, 292, 295, 313, 329, τοῦ αὐτοῦ, Istoria literaturii românești, τόμ. Γ', τμήμα Α' (ἐν Βουκουρεστίῳ 1933), σελ. 106 κ.έ. Ch. Banescu, Despre activitatea literara a unor membri ai familiei Gulescu. Ἐν Βουκουρεστίῳ, 1923. Alex. Eliad, ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 4 κ.έ.

(3) Νεκρολογία τοῦ ἀξιολόγου ἀνδρός (ἐγεννήθη ἐν Σεπολόβῳ τῆς Ἡπείρου τῇ 31 Αὐγ. 1769. † ἐν Κωνσταντινουπόλει τῇ 25 Μαΐου 1819) εὐρίσκειται ἐν τῷ περιοδικῷ «Μελίσση» (ἐν Παρισίοις) τετραδίου τρίτον 1821, σελ. 315 - 328.

(4) Πρβλ. A. Z. Iulian - B. J. Mészay, ἐνθ' ἀνωτέρω, τόμ. Α', σελ. 137 κ.έ., ἀριθ. * 851.

(5) Αὐτόθι, σελ. 5, ἀριθ. * 23.

(6) Ἐρμῆς ὁ Κερδῶος, τόμ. Β'. Ἐν Βενετίᾳ 1815, σελ. 331.

ἀποτελεῖ πίνακα διαστάσεων 0,95 Χ 1,22, τοῦ ὁποῖου ἡ ἐπιγραφή λέγει: «Ἄτλας ἢ χάρτης περιέχων καθολικούς γεωγραφικούς πίνακας τῆς ὕδρογείου σφαίρας κατὰ τὴν ὀρθήν, παράλληλον καὶ πλαγίαν αὐτῆς θέσιν τὴν τε παραλληλόγραμμον καὶ ἀλλοιότροπον γενικὴν καταγραφὴν τῆς ὕδρογείου σφαίρας καὶ ἡμικύκλιον περιέχον παλαιῶν τόπων ὀνομασίας κατὰ Διονύσιον τὸν Περιηγητὴν, καὶ μερικὸν πίνακα τῆς Βλαχίας, πρὸς δὲ τὰ τε συστήματα καὶ τὰς σφαίρας καὶ τοὺς πλανήτας καὶ σχήματ' ἅττα τὰς τῆς σφαίρας θέσεις δεικνύοντα καὶ τοὺς ἀνέμους καὶ ἄλλα πολλά πρὸς γενικὴν εἰδησιν γεωγραφίας καὶ ἀστρονομίας συντείνοντα. Πονηθεὶς χάριν τῶν φιλομαθῶν ὑπὸ τοῦ Γεωργίου υἱοῦ τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀρχοντος μεγάλου Βαρνίκου Ραδουκάνου Γολέσκου, οὗ καὶ ἀναλώμασι τύποις ἐξεδόθη. αὐ. Χ[Η]ΗΗΗ. 1800»⁽¹⁾. Ἦδη πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Ῥήγα ἐκ Βουκουρεστίου κατὰ τέλος Ἰουλίου ἢ τὰς ἀρχὰς Αὐγ. 1796⁽²⁾ ὁ Γεώργιος Γκολέσκος εἶχε μνηθῆ εἰς τὰ ἐπαναστατικά σχέδια αὐτοῦ⁽³⁾. Συμφώνως δὲ πρὸς τὰ Βιενναῖα ἔγγραφα, τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἀνάκρισιν τοῦ Ῥήγα καὶ τῶν συμμαρτύρων αὐτοῦ, ὡμολόγησεν ὁ Βελεστινλῆς, ὅτι εἶχεν ἀνταπόκρισιν μετὰ τοῦ φίλου του «Georgio Goleseo»⁽⁴⁾, διαμένοντος ἐν Βουκουρεστίῳ⁽⁵⁾. Καὶ μετὰ τὸν μαρτυρικὸν θάνατον τοῦ Ῥήγα δὲν παρεξέκλινεν ὁ Γεώργιος Γκολέσκος ἀπὸ τῶν ἀπελευθερωτικῶν σχεδίων αὐτοῦ καὶ ὑπῆρξε μέχρι θανάτου φίλος τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ τῆς Ἑλλάδος⁽⁶⁾. Τῷ 1808 ἦτο ὁ Γεώργιος Γκολέσκος τετιμημένος διὰ τοῦ μολδοβλαχικοῦ ἀξιώματος τοῦ κλουτζάρη⁽⁷⁾. Ἡ ἀναγραφή τῶν συνδρομη-

τῶν τῆς διτόμου *Γενικῆς εἰσαγωγῆς τῆς Γεωγραφίας*, — ἡ ὁποία «εἰς πλήρη τῆς γῆς γνώσιν» συνεγράφη «μὲν γερμανιστὶ ὑπὸ Ἀδάμ Χ. τοῦ Γασπάρεως», ἐξηλληνίσθη δὲ καὶ ἐξεδόθη τῷ 1816 ἐν Βιέννῃ ὑπὸ τῶν Σμυρναίων ἀδελφῶν Μανουὴλ καὶ Κυριακοῦ Καπετανάκη, — ἀναφέρει τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος φίλον καὶ χαρτογραφικὸν μιμητὴν τοῦ Ῥήγα, τὸν Γεώργιον Γκολέσκον, τετιμημένον πλέον διὰ τοῦ ἀξιώματος τοῦ μεγάλου λογοθέτου, κάτοικον δὲ Βουκουρεστίου.

Μετὰ τρία περίπου ἔτη ἀναγράφεται ὁ αὐτὸς Γεώργιος Γκολέσκος, «πάλιν ἀρχῶν μέγας λογοθέτης ἐν Βουκουρεστίῳ», καὶ ὡς συνδρομητὴς τῆς «Ἱστορίας τῆς πάλαι Δακίας» τοῦ Διονυσίου Φωτεινοῦ τοῦ Πατρέως⁽¹⁾. Τῷ δὲ 1819 εἶχε προαχθῆ ὁ Γεώργιος Γκολέσκος εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ *μεγάλου βορνίκου*⁽²⁾. Πρέπει δὲ νὰ σημειωθῆ, ὅτι ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ γενεαλογικοῦ δένδρου τῶν εὐγενῶν Γκολέσκων, εἶχον ἔλθει οὗτοι εἰς ἐπιγαμίαν μετὰ πολλῶν Ἑλληνικῶν ἢ ἐξηλληνισμένων οἰκῶν τοῦ Φαναρίου καὶ τῶν Παριστρίων χωρῶν, μάλιστα δὲ τῶν Κατακουζηνῶν, τῶν Μάνων καὶ τῶν Φιλιδῶν. Αὐτὸς ὁ Γεώργιος Γκολέσκος, ὁ φίλος τοῦ Ῥήγα, εἶχε λάβει εἰς πρῶτον γάμον σύζυγον τὴν Εὐφροσύνην Μάνου⁽³⁾ τῆς γνωστῆς πολυκλάδου οἰκογενείας, ἡ ὁποία κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ ΙΖ' αἰῶνος — ἐν Κωνσταντινουπόλει, Μολδοβλαχίᾳ καὶ Ἀθήναις⁽⁴⁾. Ἦτο δὲ ἡ Εὐφροσύνη, ἡ πρώτη σύζυγος τοῦ Γεωργίου Γκολέσκου, κόρη τοῦ Δημητρίου Μάνου (1754-1825 περίπου) καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ Μαριόρας, θυγατρὸς τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας Νικολάου Καρατζᾶ, γεννηθεῖσα περὶ τὸ ἔτος 1787. Ὁ Δημήτριος Μάνος, ὁ πατὴρ τῆς Εὐφροσύνης, πολυμαθέστατος καὶ φιλόβιβλος Ἕλληνας, διω-

(1) *I. Bănuș-N. Hodas*, Bibliografia românească veche. Τόμ. Β', (1716-1818). Ἐν Βουκουρεστίῳ 1912, σελ. 333-4. 4. Σ. Γκίνην - Β. Γ. Μέζαν, ἐνθ' ἀνωτέρω, τόμ. Α', σελ. 1, ἀριθ. 3. Παρὰ Α. Παπαδοπούλου Βρετῶ (Ἡεοελληνικὴ Φιλολογία, τόμ. Β', ἐν Ἀθήναις 1857, σελ. 115-116 ἀριθ. 31) καὶ Θ. Ἀθανασίου (ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 148, ἀριθ. 22) ἡ ἐπιγραφή τοῦ ἄτλαντος δὲν εἶναι κατὰ πάντα ἀκριβής. Πρβλ. καὶ *Alex. Elian*, ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 4-5. *N. Ciampărășanu*, Contributions à la bibliographie des oeuvres de Rigas Veleshtinlis ἐν τῷ περιοδικῷ «Balkanica», τόμ. Α' (1938) σελ. 211-229, ἰδίᾳ σελ. 227.

(2) Πρβλ. ἀνωτέρω, τόμ. Α', σελ. 792β.

(3) Πρβλ. *Alex. Elian*, ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 339 κ.ε.

(4) Κατὰ λάθος ἀντιγραφικὸν τὸ σχετικὸν Βιενναῖον ἔγγραφο τῆς ἀνακρίσεως ἀναφέρει τὸ ἐπώνυμον τοῦ ἀνδρὸς οὐχὶ *Goleseo*, ἀλλὰ *Polesco* (τὸ λάθος διέγνωσε καὶ ὁ μακαρίτης καθηγητὴς Δημοσθένης Ρούσσος, πρβλ. καὶ *Alex. Elian*, ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 340, ὑποσημ. 4).

(5) *E. Legrand*, Documents inédits concernant Rigas Velestinlis, σελ. 72-73.

(6) Ὁ Ἀλέξανδρος Σούτσος (Ἡ Τουρκομάχος Ἑλλάς. Ἐν Ἀθήναις 1850, σελ. 55) ἐσημείωσε: «Οὐδὲν λησμονοῦμεν ὅτι κατὰ τὰ 1821 οἱ... Γολέσκοι γενναίως ἐθεράπευσον τὴν πείναν καὶ τὴν γομνότητα τῶν ἀπὸ Τρανσυλβανίας διαβαίνοντων ἱερολοχιτῶν».

(7) *claver*. Πρβλ. *Ioan. C. Filitti*, σελ. 148, 321. Περὶ τῶν ἀνωτέρω μνημονευομένων μολδοβλαχικῶν ἀξιωμάτων ἴδὲ προχείρως *Διονύσιον Φωτεινὸν τοῦ Πατρέως Ἱστορίαν τῆς πάλαι Δακίας* (ἰδὲ ἀνωτέρω κείμενον τῆς σελ. 73β), τόμ. Γ', σελ. 447 κ.ε., 455 κ.ε.

(1) Πρβλ. *Δ. Σ. Γκίνην - Β. Γ. Μέζαν*, ἐνθ' ἀνωτέρω, τόμ. Α', σελ. 185, ἀριθ. 1163. Καὶ ἄλλοι Γκολέσκοι ἀναφέρονται συνδρομηταὶ τοῦ βιβλίου ἐν ἀρχῇ τοῦ γ' τόμου αὐτοῦ. Μνημονευτέος ἐνταῦθα καὶ ὁ πολιτικός *A. G. Goleacu* (1810-1878), ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε καὶ συγγραφεὺς ἐνδιαφερόντων ἔργων, ἐν οἷς: «Die politische Stellung der Rumänen (Moldo-Walachen) gegen die Türkei» (Wien 1848, σελ. 136, εἰς θον), «De l'abolition du servage dans les principautés Danubiennes» (Paris, Librairie de A. Franck, 1856, σελ. ἠριθμημέναι 156, εἰς θον Ἐν σελ. 9-10 τοῦ βιβλίου τούτου γίνεται λόγος γενικώτερος περὶ τῆς οἰκογενείας Goleseo). Καὶ σήμερον ὁ *Mano Goleseo* ἀσχολεῖται ἐπιτυχῶς περὶ βυζαντινὰ καὶ βαλκανιολογικὰ θέματα, πρβλ. π.χ. «Revue historique du Sud-Est européen», τόμ. ΙΔ' (1937) σελ. 26-35 (ἰδὲ καὶ *Byzantinisch-Neu-griechische Jahrbücher*, τόμ. ΙΔ', διπλοῦν τεύχος α' - β, 1938, σελ. 217).

(2) Πρβλ. *Ioan. C. Filitti*, ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 321 καὶ τὸ σχετικὸν γενεαλογικὸν δένδρον.

(3) Ἰδὲ ὁ αὐτός.

(4) Πρβλ. προχείρως *E. R. Klauer*, Livre d'or de la noblesse phanariote et des familles de Valachie et de Moldavie. Ἐν Ἀθήναις, 1904, σελ. 114 κ.ε. Ἀλλὰ πρὸ πάντων πρβλ. σποράδην τὸ βιβλίον: «Documente din secolele al XVI-lea - XIX-lea privitoare la Familia Mano. Culese adnotate și publicate de *Cosmașcu George Mano*. Culese adnotate și publicate de *Cosmașcu George Mano*. (cu o notita istorică și genealogică și o serie de portrete vechi). -București... 1907».

ρίσθη τὸν Ἰανουάριον τῷ 1782 μέγας διερμηνεὺς τῆς Ὑψηλῆς Πύλης καὶ ὡς κυριώτατος ἀντιπρόσωπος αὐτῆς διεπραγματεύθη τότε τὴν σύναψιν εἰρήνης μετὰ τῶν Αὐστριακῶν καὶ Ῥώσων, βραδύτερον δὲ μετέβη εἰς τὰς Παριστινὰς χώρας, ὅπου ἀνῆλθεν εἰς ὕψηλά ἀξιώματα (μέγας ποστέλνικος καὶ μέγας σπαθάριος, καϊμακάμης τῆς Βλαχίας τῷ 1799, καϊμακάμης τῆς Μολδαβίας τῷ 1819). Διετέθει δὲ σχέσεις ὁ Δημήτριος Μάνου πρὸς πολλοὺς ἐπισήμους Γάλλους, μάλιστα δὲ πρὸς τὸν δοῦκα de Richelieu καὶ πρὸς τὸν μαρκήσιον Le Rivière, πρεσβευτὴν τῆς Γαλλίας ἐν Κωνσταντινουπόλει, μετέφρασε δὲ εἰς τὴν ἑλληνικὴν πλὴν ἄλλων καὶ τὸ λεξικὸν τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας. Ὁ συζυγικός βίος τῆς Εὐφροσύνης Δημητρίου Μάνου μετὰ τοῦ Γεωργίου Γκολέσκου δὲν ὑπῆρξε κατὰ πάντα ἀρμονικός· μετὰ πολλὰς διενέξεις ὁ γάμος τῶν δύο τούτων προσώπων διελύθη ἐπισήμως⁽¹⁾, ἡ δ' Εὐφροσύνη ἐνυμφεύθη τὸ δεύτερον μετὰ τοῦ μεγάλου λογοθέτου Ῥάδου Λ. Ῥωσσέτη· Ἐγγοναὶ τῆς Εὐφροσύνης Γεωργίου Γκολέσκου καὶ ἔπειτα Ῥάδου Ῥωσσέτη—τῆς ὁποίας περιεσώθη καὶ ὠραία εἰκὼν⁽²⁾, ἐκτελεσθεῖσα κατὰ τὸ ἔτος 1812—ὑπῆρξαν αἱ σύγχρονοι ἡμῶν κυρίαι Ἐλίζα Θρ. Ζαίμη, Ζηναῖς Θεοδ. Καλλιμάχη καὶ Ἀσπασία Σπυρ. Ῥώμα⁽³⁾, μικρανεψίος δὲ ὁ μακαρῖτης φίλος Κωνσταντῖνος Θ. Μάνος, ὁ πολεμιστὴς καὶ τραγουδιστὴς⁽⁴⁾. Ὁ Γεώργιος Γκολέσκου ἐνυμφεύθη εἰς δεύτερον γάμον μετὰ τῆς Μαρίας Βαϊλασιανῆς⁽⁵⁾.

Τῆς ἐρεῦνης μελλοντικῶν ζήτημα θὰ εἶναι, κατὰ πόσον ὁ Γεώργιος Γκολέσκος συμπεριλαμβάνων εἰς τὸ «ἐπιπεδοσφαιρίον» αὐτοῦ καὶ «μερικὸν πίνακα τῆς Βλαχίας»⁽⁶⁾ ἐχρησιμοποίησεν ὡς βοήθημα καὶ τὸ χαρτογραφικὸν ἔργον τοῦ Ῥήγα, μάλιστα δὲ τὸν ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1797 ἐκδοθέντα ἐν Βιέννῃ χάρτην τῆς Βλαχίας.

Ἐπανερχόμενοι εἰς τὰ ἐπιγράμματα, τὰ ὁποῖα ἐποιήθησαν εἰς τὸν Ῥήγαν καὶ τὴν «δωδεκάφυλλον» αὐτοῦ «χάρταν», ὑπενθυμίζομεν, ὅτι ἡ εἰς βιβλία ποιήσεις ἐγκωμιαστικῶν ἐπιγραμμάτων μεγάλως ἐκαλλιεργήθη κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας. Μάλιστα οἱ Ἕλληνες τῶν Παριστινῶν χωρῶν καὶ τῆς διασπορᾶς ἐν τῇ Δυτικῇ καὶ Κεντρικῇ Εὐρώπῃ διεκρίθησαν ὡς ποιητὰι ἐπιγραμμάτων τῆς προμνημονευθείσης κατηγορίας. Τοὺς δὲ φιλοβί-

βλους ἡγεμόνας τῶν Παριστινῶν χωρῶν, οἱ ὅποιοι ὑπῆρξαν μεγάθυμοι χορηγοὶ πρὸς ἔκδοσιν πολλῶν καὶ βαρυτίμων ἑλληνικῶν βιβλίων, ἔχουσιν οἱ λόγοι τῆς Τουρκοκρατίας ἐγκωμιάσει δι' ἀναριθμητῶν ἐπιγραμμάτων.

Β'

« ΕΦΗΜΕΡΙΣ »

Τῆ 20 Φεβρουαρίου 1777. Ἀριθ. 15.

Σελ. [162β]

«Ἡ σαλπιζομένη χάρτα, ἐτοιμαζομένη τυπῶνται ὅλη, ἡγουν καὶ τὰ δώδεκα, φύλλα εἰς Κάλλιστον Ὀλανδέζικον χαρτί ὀνομαζόμενον Ἐλέφας μέχρι τέλους Ἀπριλλίου τοῦ 1797. ἔτους, καὶ ἔχει νὰ πωληθῆ μέχρι τέλους Μαΐου. οἱ προσφιλέστατοι φιλέλληνες ἡμποροῦν νὰ γράψουν εἰς ἡμᾶς διὰ νὰ τοῖς σταλθῆ εἰς αὐτὸ τὸ διάστημα τοῦ καιροῦ. ἐπειδὴ καὶ μετὰ ταῦτα δὲν θέλει εὐρεθῆ πλέον ἐδῶ, μετὰ τὸ νὰ μῆσεύῃ ὁ ἐκδότης ἐντεῦθεν. ἡ τιμὴ εἶναι πρὸς τρία γρόσια ἢ κόλλα. αἱ ρηθεῖσαι χάρται, ἐμπεριέχουσι τὰς κατὰ μέρος ἐπιπεδογραφίας τινῶν περιφήμων πόλεων, διπλᾶ τὰ ὀνόματα τῶν ἐπιλοίπων, καὶ ἔως 150 ἀρχαῖα νομίσματα Ἑλληνίδων ἄλλων, ἐρασιβέντα ἀπὸ τὸ θησαυροφυλάκιον τοῦ αυτοκράτορος τῆς Γερμανίας, πρὸς κατάληψιν τῆς ἀρχαιολογίας.»

Ἡ ἀνωτέρω ἀγγελία⁽¹⁾ δημοσιεύεται ἐκ μέρους τῶν Μαρκιδῶν Πούλιου. Περί τῶν χρονικῶν ὀρίων, καθ' ἃ ἐξετελέσθη ἡ χάραξις καὶ ἡ ἐκτύπωσις τῆς «δωδεκάφυλλου χάρτας» τοῦ Ῥήγα γίνεται λόγος ἀνωτέρω, τόμ. Α', σελ. 792β. Ἡ ἐκτύπωσις τοῦ χαρτογραφικοῦ μνημείου τούτου ἐγένετο πράγματι ἐπὶ ἐκλεκτοῦ εἶδους ὀλλανδικοῦ χάρτου, τὸ ὁποῖον ἐλέγετο *éléphas*, διότι τὰ ὑδάτινα αὐτοῦ σημεῖα ἐσχημάτιζον συνήθως ὁμοίωμα κεφαλῆς ἢ καὶ ὀλοκλήρου σώματος ἐλέφαντος. Ἡ ἐμπορικὴ ἐγκυκλοπαιδεῖα «Ἐρμῆς ὁ Κερδῶς» τοῦ Νικολάου Παπαδοπούλου διδάσκει⁽²⁾: «Τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Ὀλλάνδης τὰ γραπτικά χαρτὰ εἶναι ὑποκύανα, ἀλλὰ καλλίστης ποιότητος, μάλιστα τὰ ψιλὰ τῆς Ὀλλάνδης διὰ τὰ ταχυδρομεῖα». Τελευτώντος τοῦ 17^{ου} αἰῶνος ἡ Βιέννη καὶ γενικῶς ἡ Αὐστρία ἐχρησιμοποιοῦν κατὰ μεγάλας μάζας ὀλλανδικὸν χάρτην διὰ τυπογραφικοὺς σκοποὺς· ἀντιθέτως πρὸς τὴν Βιέννην καὶ τὴν λοιπὴν αὐτοκρατορικὴν Αὐστρίαν αἱ Βαλκανικαὶ χώραι καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Ἀνατολὴ ἐπρομηθεύοντο τυπογραφικὸν χάρτην κυρίως ἐκ Βενετίας ἢ ἐκ τοῦ

(1) *Constantin George Manu*, ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 316 κ. ε.

(2) Ἀυτόθι, σελ. 119, εἰκὼν 13.

(3) Ἀυτόθι, σελ. 337.

(4) Ἀυτόθι, σελ. χχviii κ. ε., 297 κ. ε., 328, 333 κ. ε., 339, ἰδέ καὶ τὸν σχετικὸν γενεολογικὸν πίνακα ἐν τέλει τοῦ βιβλίου. Πρβλ. καὶ H. R. K[ausgubé], ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 114 κ. ε.

(5) Πρβλ. τὸ σχετικὸν γενεολογικὸν δένδρον παρὰ *Luigi C. Filippi*, ἐνθ' ἀνωτέρω.

(6) Πρβλ. ἀνωτέρω, σελ. 73α.

(1) Ἀνεδημοσιεύθη καὶ ὑπὸ *Δημητρίου Παπαδοπούλου*, ἐνθ' ἀνωτέρω (ἰδέ τόμ. Α', σελ. 790α, ὑπόσημ. 1) τόμ. Α', σελ. 41.

(2) Τόμ. Β'. Ἐν Βιέννῃ 1815, σελ. 338 (περὶ τοῦ ἔργου καὶ τοῦ συγγραφέως ἰδέ ἀνωτέρω, σελ. 73 β α ὑπόσημ. 1).

ἄλλωστε οὐχὶ πολὺ παραγωγικοῦ Σουλτανικοῦ χαρτοποιείου, τὸ ὁποῖον ἔκειτο ἐπὶ τῆς Ἀνατολικῆς ὁχθῆς τοῦ Θρακικοῦ Βοσπόρου, οὐχὶ μακρὰν τῆς Βασιλευούσης⁽¹⁾. Ὁ Ρήγας διὰ τὰ χαρτογραφικὰ αὐτοῦ ἔργα ἐχρησιμοποίησε κατὰ προτίμησιν Ὀλλανδικὸν χάρτην «Μέγαντα (πρβλ. καὶ κατωτέρω, σελ. 78β, ἀριθ. Ε').

Ἄξια προσοχῆς εἶναι ἡ ἐν τῇ ἀνωτέρω ἀγγελίᾳ περιεχομένη δῆλωσις, ὅτι ὁ ἐκδότης τῆς «δωδεκαφύλλου χάρτας», ὁ Ρήγας, μετὰ τὸ τέλος τοῦ Μαΐου 1797 θέλει «νά μισέθῃ ἐντεῦθεν», δηλαδὴ ἐκ Βιέννης. Ἄλλ' ὁ πρωτομάρτυς ἀφήκε τὴν «μισόχριστον Βιέννην»⁽²⁾ πολὺ βραδύτερον παρ' ὅ,τι ἤθελε καὶ ἠλπίζε. ὅτε ἐδημοσιεύετο ἡ ἀνωτέρω ἀγγελία. Ὡς ἐξάγεται ἐξ ἀσφαλῶν πηγῶν, ὁ Ρήγας ἐζήτησε παρὰ τῆς Ἀστυνομικῆς Διευθύνσεως τῆς Βιέννης διαβατήριον διὰ Τεργέστην καὶ ἐκεῖθεν διὰ Τουρκίαν τὴν 1 Δεκ. 1797⁽³⁾.

Ἡ τιμὴ 3 γρόσια⁽⁴⁾ δι' ἐκάστην «κόλλαν» (=φύλλον) τῆς «δωδεκαφύλλου χάρτας», ἦτοι 36 γρόσια δι' ὀλόκληρον τὸ ἔργον, δύναται νὰ θεωρηθῇ μετρία διὰ τὰς τότε συνθήκας τῆς ζωῆς, μάλιστα τοῦ διεσπαρμένου Ἑλληνισμοῦ. Τὰ δὲ προαγγελόμενα ἀνωτέρω περιεχόμενα «τῆς σαλπίζομένης χάρτας» ἀπεδείχθησαν μετὰ τὴν τελικὴν ἔκδοσιν αὐτῆς ἀνώτερα τῶν συνήθων βιβλιαμπορικῶν ὑπερβολῶν καὶ ἀπατηλῶν ὑποσχέσεων. Πράγματι πολλὰ κενὰ τῆς «δωδεκαφύλλου χάρτας» κατέχουσιν «160: τύποι ἑλληνικῶν νομισμάτων ἐρανισθέντων — ὡς λέγει ὁ τίτλος αὐτῆς ταύτης τῆς χάρτας — ἐκ τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Ταμείου [=Schatzkammer] τῆς «Ἀουστρίας». Ἀναγραφή δὲ τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων ἀπὸ Θεοδοσίου Α' μέχρι τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου καὶ τῶν Ὀθωμανῶν σουλτάνων ἀπὸ Μωάμεθ Β' μέχρι Σελήμ Γ' πληροῖ τὴν κάτω ὡς τῆς «δωδεκαφύλλου χάρτας». Κοσμεῖ αὐτὴν καὶ ὁμοίωμα χρυσῆς σφραγίδος Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου⁽⁵⁾, ἡ ὁποία ἐξελήφθη ὑπὸ τι-

νων⁽¹⁾ ὡς ὁμοίωμα νομίσματος τοῦ τελευταίου Βυζαντινοῦ Αὐτοκράτορος καὶ μάρτυρος. Ἄλλ' ὁ Κωνσταντίνος Παλαιολόγος ἀσφαλῶς δὲν ἔκοψε χρυσὰ νομίσματα, τὰ δὲ φημηγορούμενα καὶ περὶ ἄλλων νομισμάτων αὐτοῦ ἐκ κατωτέρων μετάλλων δὲν φαίνονται ν' ἀνταποκρίνονται πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Πολλοὶ νομισματολόγοι ἀρνοῦνται πᾶσαν νομισματικὴν δρᾶσιν εἰς τὸν τελευταῖον τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων⁽²⁾. Ἐξ ἄλλου δὲ τὸ δῆθεν χρυσοῦν νόμισμα τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου, τὸ ὁποῖον ἐδημοσίευσεν ὁ Eckhel⁽³⁾, ἀπεδείχθη, ὅτι εἶναι χρυσὴ σφραγὶς τοῦ μαρμαρωμένου βασιλιᾶ.

Ἡ ταπεινότης μου οὐδεμίαν ἔχει ἀμβολίαν, ὅτι Ῥήγας ἀπεικόνισεν ἐπὶ τῆς «Ἐπιπεδογραφίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως»⁽⁴⁾ καὶ τῆς «δωδεκαφύλλου χάρτας» αὐτοῦ τὴν χρυσὴν σφραγίδα τοῦ ἐπισήμου ἐκείνου γράμματος, τὸ ὁποῖον ὁ Κωνσταντίνος Παλαιολόγος ἀπέλυσε τὸν Ἰούνιον τοῦ 1451 χορηγῶν δι' αὐτοῦ διάφορα προνόμια εἰς τὸ «εὐγενὲς καὶ περιφανὲς κομούνιον τοῦ Ῥαγούσιου» (τῆς Δαλματικῆς Ῥαγούσης, κοινότερον: Ῥαγούζης, σερβοκροατιστῆ: Νιουμπροβνίκ). Τὸ χρυσόβουλλον τοῦτο γράμμα, τὸ ὁποῖον περιεσώθη μετρ' ἡμῶν ἐν πρωτοτύπῳ, ἐναπέκειτο ἀπὸ χρόνου μακροῦ μέχρι τοῦ 1919 ἐν τῷ Ἀρχειῷ τῆς Βιέννης ἦτο δ' ἐκεῖ ἐκτεθειμένον εἰς κοινὴν θέαν ἐντὸς προθήκης ὑπ' ἀριθ. 285. Ἀλλὰ μετὰ τὸν Παγκόσμιον Πόλεμον δυνάμει εἰδικοῦ ἄρθρου τῆς συνθήκης ἐκείνης, ἡ ὁποία συνήφθη ἐν Ἀγίῳ Γερμανῷ (ἐπὶ τοῦ Σηκουάνα) μεταξὺ τῶν Συμμάχων Δυνάμεων καὶ τῶν Αὐστριακῶν, ἐξηναγκάσθησαν οὗτοι νὰ παραδώσωσι τὸ πολύτιμον γράμμα εἰς τὴν Γιουγκοσλαβικὴν Κυβέρνησιν, ἡ ὁποία ἀπὸ τὴν πόλιν τῆς Ῥαγούσης, ἀλλὰ κατέθεσεν εἰς τὸ Ἀρχειῶν τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Βελιγραδίου⁽⁵⁾. Ἀπὸ δὲ τοῦ ἔτους 1851 μέχρι σήμερον ἐδημοσιεύθη πολλάκις τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος

(1) Πρβλ. «Ἐρμῆν τὸν Κερδῶον» ἐνθ' ἀνωτέρω, τόμ. Β', σελ. 337 (ἰδὲ καὶ σελ. 334) καὶ πρὸ πάντων *Wenzel Babinger, Zur Geschichte der Papierherzeugung im Osmanischen Reiche*, Berlin, 1931, (καὶ ἐν ἰταλικῇ διασκευῇ ὑπὸ τὸν τίτλον: *Appunti sulle cartiere e sull'importazione di carta nell'Impero Ottomano specialmente da Venezia*, ἐν τῷ μηνιαίῳ περιοδικῷ τῆς Ρώμης «*Oriente Moderno*», τόμ. ΙΑ' [1931] σελ. 406—415, ὅθεν καὶ εἰς ἴδιον τεύχος), τοῦ αὐτοῦ, «*Papierhandel und Papierbereitung in der Levante*», ἐν «*Wochenblatt für Papierfabrikation*», τόμ. ΙΒ' (1931), ἀριθ. 52, σελ. 1215—1217 (ὅθεν καὶ εἰς ἴδιον τεύχος).

(2) Φράσις τοῦ Κοραῆ (οὗτω π. χ. ἐν ἐπιστολῇ αὐτοῦ ἐκ Παρισίων τῇ 9 Ὀκτ. 1826 πρὸς τὸν Ἰωάννην Κοκκῶνην, πρβλ. *Μαρίαν Ἀμαφιότου*, ἴω. Π. Κοκκῶνης, ὁ πρῶτος μας παιδαγωγός, Ἐν Ἀθήναις 1937, σελ. 19 κ. ἔ.)

(3) Πρβλ. *Κ. Ἀμαντῶν*, Ἀνέκδοτα ἔγγραφα περὶ Ῥήγα Βελεστινλή, σελ. 16 κ. ἔ.

(4) Πρβλ. καὶ κατωτέρω, σελ. 78α, ἀριθ. Γ'.

(5) Ἐκδοθὲν τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ὁμοιώματος ἐσημειώσεν ὁ Ρήγας «*Μάλαγμα χρυσοῦς*, ἡ λέξις ἀναφέρεται εἰς τὴν ὕλην τοῦ πρωτοτύπου τοῦ ὁμοιώματος]: καὶ

ἐδουλώθημεν». Πρβλ. *Σ. Π. Λάμπρου*, Ἀποκαλύψεις περὶ τοῦ μαρτυρίου τοῦ Ῥήγα, σελ. 112. Ἐχει ἐπιτυπωθῆ τὸ ὁμοίωμα τῆς σφραγίδος τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου ἐπὶ τοῦ πρώτου φύλλου τῆς χάρτας, τὸ ὁποῖον περιλαμβάνει τὴν «Ἐπιπεδογραφίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως» τὸ φύλλον τοῦτο — ὡς ἤδη ἐσημειώθη ἀνωτέρω, τόμ. Α', σελ. 792β, ὁποσημ. 6 — φέρει χρονολογίαν 1796, ἔχει δὲ κυκλοφορήσει καὶ αὐτοτελῶς.

(1) Π. χ. ὑπὸ τοῦ *Σ. Π. Λάμπρου*, ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 112.

(2) Π. χ. *J. Sakellari, Description générale des monnaies byzantines*, τόμ. Β', Ἐν Παρισίοις 1862, σελ. 284. *W. H. Wood, Catalogue of the Imperial byzantine coins in the British Museum*, τόμ. Β', Ἐν Λονδίῳ 1908, σελ. 643: «Constantine XI 1 Nov. 1448-25 May, 1453 No known».

(3) *Doctrina numorum veterum...* Μέρος Β' τόμ. Η'. Ἐν Λειψίῳ (ἀνευ δηλώσεως ἔτους ἐκδόσεως) σελ. 273. Πρβλ. καὶ *Σ. Π. Λάμπρου*, «Νέος Ἑλληνομνήμων», τόμ. Α' (1904) σελ. 418.

(4) Πρβλ. ἀνωτέρω, σελ. 75α κ. ἔ., ὁποσημ. 5.

(5) Πρβλ. καὶ *Σ. Κοργιάς* ἐν τοῖς «Ἑλληνικοῖς», τόμ. Α' (1928) σελ. 371.

ὕπερ τῶν Ῥαγουζαίων ἐκδοθὲν χρυσόβουλλον γράμμα τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου⁽¹⁾ ἐπίσης κατ'ἐπανάληψιν ἐδημοσιεύθησαν ἀπεικονίσματα καὶ τῆς «ἀπὸ κρημνισμένης» χρυσοῦς σφραγίδος, δι' ἧς ἐπεκυρούτο τὸ γνήσιον τοῦ αὐτοῦ γράμματος⁽²⁾. Ἐπί δὲ τῆς κυρίας ὄψεως τῆς χρυσοῦς σφραγίδος τοῦ τελευταίου Βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος εἰκονίζεται ὁ Χριστὸς καθήμενός ἐπὶ θρόνου· ἐκατέρωθεν δὲ αὐτοῦ ἀναγινώσκονται τὰ γράμματα: Ι(ησοῦ)C Χ(ριστὸ)C καὶ κάτωθι τοῦ Ι(ησοῦ)C ἀριστερᾶ, ἀναφορικῶς πρὸς τὸν προσβλέποντα τὴν σφραγίδα, διακρίνεται τὸ γράμμα Φ⁽³⁾, ἴσως δὲ καὶ τι ἄλλο. Ἐπὶ δὲ τῆς ἐτέρας ὄψεως τῆς χρυσοῦς σφραγίδος εἰκονίζεται ὁ αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος, φορῶν τὴν αὐτοκρατορικὴν στολήν, διὰ τῆς δεξιᾶς κρατῶν «εἰλιτάριον» καὶ διὰ τῆς ἀριστερᾶς δόρυ· ἐκατέρωθεν δὲ τῆς παραστάσεως τοῦ αὐτοκράτορος ἀναγινώσκονται κιονηδὸν τὰ γράμματα: ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΕΝ ΧΙΡΙCΤ)Ω ΑΥ)ΚΡΑΤΩΡ — Ο ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ. Ἄπλη παραβολὴ τοῦ ἀπεικονίσματος τῆς χρυσοῦς σφραγίδος τοῦ Κωνσταντίνου Πα-

λαιολόγου, τὸ ὁποῖον ὁ Ῥήγας συμπεριέλαβεν εἰς τὴν «Ἐπιπεδογραφίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως» καὶ εἰς τὴν «δωδεκάφυλλον χάρταν» αὐτοῦ, θὰ πείσῃ ἀνεπιφυλάκτως πάντα στοχαστικὴν παρατηρητὴν, ὅτι τὸ ἀπεικόνισμα τοῦτο ἔχει ἐκτελεσθῆ ἐπὶ τῆ βάσει τῆς χρυσοῦς σφραγίδος, ἢ ὁποῖα διὰ βαθυκοκκίνης μηρίνου⁽⁴⁾ ἐξηρητάτο ἐκ τῆς περγαμηνῆς τοῦ χρυσοβούλλου γράμματος, τοῦ ἐναποκειμένου ἄλλοτε ἐν τῷ Ἀρχεῖῳ τῆς Βιέννης καὶ τώρα ἐν τῷ Ἀρχεῖῳ τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν τοῦ Βελιγραδίου.

Τὰ ἀνωτέρω διδάγματα ἐκ τῆς παραβολῆς τῆς χρυσοῦς σφραγίδος τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου πρὸς τὸ ἀπεικόνισμα αὐτῆς, τὸ δημοσιευθὲν ὑπὸ τοῦ Ῥήγα, εἶναι ἀσφαλῆ· ἀν καὶ εἶναι ἀνεπαρκές τὸ ἀπεικόνισμα τῆς χρυσοῦς σφραγίδος, ὁποῖον παρέθηκεν ὁ Ῥήγας, ἐνθ' ἀνωτέρω εἴπομεν, κ' ἐπὶ πλέον ἢ ἀντιγραφή τῶν γραμμάτων αὐτῆς ὑπὸ τοῦ πρωτομάρτυρος ἢ τῶν συνεργατῶν αὐτοῦ δὲν εἶναι ἀπηλλαγμένη ἀμαρτάδων⁽⁵⁾.

Αἱ «ἐπιπεδογραφίαι [= διαγράμματα] τινῶν περιφήμων πόλεων [καὶ τόπων]», αἱ ἀναφερόμεναι ἐν τῇ ἀνωτέρω⁽⁶⁾ δημοσιευομένῃ ἀγγελίᾳ τῆς «Ἐφημερίδος» ὡς καὶ ἐν τῷ τίτλῳ τῆς «δωδεκάφυλλου χάρτας» τοῦ Ῥήγα καταλαμβάνουσι κενὰ τμήματα αὐτῆς. Εἶναι δὲ τὰ διαγράμματα ταῦτα ἐννέα τὸν ἀριθμὸν καὶ ἀναφέρονται εἰς τὰ περὶ τὰς Ἀθήνας καὶ τὴν Σπάρτην, εἰς τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν, εἰς τὴν μάχην τῶν Πλαταιῶν, εἰς τὸ «στενὸν τῶν Θερμοπύλων»⁽⁷⁾, εἰς τὴν Ὀλυμπίαν, εἰς τὰ περὶ τοὺς Δελφοὺς πεδία, εἰς ἀρχαῖον Ἑλληνικὸν θέατρον, εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, εἰς τὸ Κατάστανον, εἰς τὸ Σεράγιον καὶ εἰς τὰς Φεράς. Τὸ τελευταῖον τοῦτο διάγραμμα φέρει τὴν ἐπιγραφὴν. «Ἐπιπεδογραφία τῆς ΦΕΡΑΣ⁽⁸⁾ λεγομένης νῦν Βελεστίνος»· δεικνύει δὲ κυρίως τὸ διάγραμμα τὴν ποτρίδα τοῦ Ῥήγα κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτοῦ, ἀλλὰ δεικνύει καὶ λείψανα τῆς ἐκκρίτου ἀρχαιότητος καὶ τῆς βυζαντινῆς καὶ μεταβυζαντινῆς περιόδου. Παρὰ τὴν περιφήμον Ἱεραλίαν κρήνην, τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς, τὴν μεταβεβλημένην εἰς «ντζαμί», τοὺς μύλους μὲ μαρμαρόκτιστα ὕδραγωγεία], τὴν χριστιανι-

(1) Γνωρίζω τὰς ἐξῆς ἐκδόσεις: 1) C. L. R. Tafel — G. M. Thomas, Griechisch-Original — Urkunden zur Geschichte des Freistaates Ragusa, ἐν τῷ «Sitzungsberichte der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften. Philosophisch-historische Klasse», ἐν Βιέννῃ, τόμ. 5 (1851) τεύχος Ε', σελ. 524 — (μετὰ παρενθέτου πίνακος). — 2) Fr. Miklosich — J. Müller, Acta et diplomata, τόμ. Γ', ἐν Βιέννῃ 1851, σελ. 228-230. — 4) C. F. Zachariae von Lingenthal, Jus graeco-romanicum, Pars III. Novellae constitutiones, ἐν Λειψίᾳ 1857, σελ. 715-717. — 5) Σ. Π. Λάμπρου, Παλαιολόγεια καὶ Πελοποννησιακά, τόμ. Δ', ἐν Ἀθήναις 1930, σελ. 23-25 (μετὰ νέαν ἀντιβολὴν αὐτόθι καὶ παλαιότερον βιβλιογραφία) — Πρβλ. καὶ τὴν ἀμέσως ἐπομένην ὑποσημείωσιν.

(2) Γνωρίζω τὰς ἐξῆς ἐκδόσεις ἀπεικονίσεων τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος σφραγίδος: 1) C. L. Tafel — C. M. Thomas, ἐνθ' ἀνωτέρω (ἐν τῷ παρενθέτῳ πίνακι). — 2) G. Schlumberger ἐν τῇ «Revue Numismatique» τοῦ ἔτους 1899, σελ. 265 (= τοῦ αὐτοῦ, Mélanges d'archéologie byzantine, ἐν Παρισίοις 1895, σελ. 64) — 3) Σ. Π. Λάμπρου ἐν τῇ προκηρῶσει τῆς Ἐπιτροπῆς πρὸς ἀνάγεσιν ἀνδριάντος Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου, ἐν τῷ Ἀθηναϊκῷ περιοδικῷ «Εἰκονογραφημένη», τόμ. Α' (1962) σελ. 142 κ.ε., ἐν «Νέῳ Ἑλληνομνημονίῳ» τόμ. Α' (1904) σελ. 416-7 καὶ ἐν τῇ «Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος» τοῦ αὐτοῦ, τόμ. 5 (ἐν Ἀθήναις, 1938) σελ. 923) — 4) W. Müller — Σ. Π. Λάμπρου, Ἱστορία τῆς Φραγκοκρατίας ἐν Ἑλλάδι, τόμ. Β' ἐν Ἀθήναις, 1909-1910, σελ. 79 — Αἱ ὅπ' ἀριθ. 3-4 ἀπεικονίσεις ἀναφέρονται μόνον εἰς τὴν ὄψιν τῆς σφραγίδος, ἐπὶ τῆς ὁποίας παρίσταται ὁ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος (πρβλ. ἀνωτέρω κείμενον, σελ. 76α). — Πρβλ. καὶ Fr. Miklosich — J. Müller, ἐνθ' ἀνωτέρω, τόμ. Γ' σελ. 230, μάλιστα δὲ Σ. Π. Λάμπρου, Παλαιολόγεια καὶ Πελοποννησιακά, τόμ. Δ', σελ. 23, ὑποσημ. (εἰς τὰ αὐτόθι ἐκτεθειμένα πρόσθετα αὐτοῦ τοῦτου τοῦ Σ. Π. Λάμπρου, Λόγους καὶ ἀνομνήσεις ἐκ τοῦ Βερρᾶ [ἐν Ἀθήναις 1909] σελ. 57-64, καὶ Λεόκωμα Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων [ἐν Ἀθήναις 1930] σελ. 13. Ἴδὲ καὶ Κ. Παπαρηγόπουλον — Π. Καρολίδη, Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, τόμ. Ε', μέρος Α', [ἐν Ἀθήναις, 1925], καὶ μάλιστα τὸν μεταξὺ τῶν σελίδων 298 καὶ 299 παρένθετον πίνακα. Πρβλ. καὶ Σ. Β. Κουγέαν, ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 371 κ.ε.

(3) Φ διακρίνεται καὶ ὁ G. Schlumberger, ἐνθ' ἀνωτέρω, ἀλλ' ὁ Tafel καὶ ὁ Thomas ἀντὶ ἀπλοῦ Φ διακρίνουσι, ἐνθ' ἀνωτέρω. Ἐν μονόγραμμῳ: ΙΦΓ, ὁ δὲ Miklosich καὶ ὁ Müller διακρίνουσι, ἐνθ' ἀνωτέρω, τὰ γράμματα: ΙΦ.

(4) Περὶ τοῦ σχήματος τῆς μηρίνου πρβλ. Σ. Π. Λάμπρου, Παλαιολόγεια καὶ Πελοποννησιακά, τόμ. Δ', σελ. 23.

(5) Οὕτω τὸ ἀντίγραφον, τὸ παρὰ Ῥήγα, ἔχει: ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ.

(6) Σελ. 84β, ἀριθ. Β'.

(7) Οὕτω ἐξ ὀνομαστικῆς πληθυντικῆς: τὰ Θερμοπύλα (περὶ τοῦ τύπου τοῦτου θὰ ἔχωμεν τὴν εὐκαιρίαν νὰ πραγματευθῶμεν ἄλλοτε διεξοδικῶς).

(8) Ὁ τύπος φερᾶ δὲν εἶναι, ἐφ' ὅσον γνωρίζω, ἀρχαῖος· πρβλ. καὶ Fr. Stählin, Das hellenische Thessalien (ἐν Στουτγάρτῃ, 1924) σελ. 124, ὑποσημ. 1, καὶ ἐπ' ἐσχάτων H. Kirsten, ἐν Paulys-Wissowa-Kroll, Real-Encykl., Suppl., τόμ. Ζ', σελ. 984, 1002). Κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας αἱ Σέρραι λέγονται πολλακτὶς Φεραί.

κὴν συνοικίαν τοῦ Βαρουσιῶ, τὰ τουρκικά μνήματα καὶ ἄλλα τοπεῖα ὁ Ῥήγας ἐσημείωσεν ἐν τῇ γενεθλίῳ αὐτοῦ πολίχνῃ καὶ «Γεφύρι, ὅπου καὶ μάρμαρον: μέγα μὲ ἐπιγραφὴν Φιλίππα Ἐλενα τὸν ἴδιον ἄνδρα μείας χάριν ἤρωσ Χρησιτὲ χαίρει»⁽¹⁾. Ὁ μακαρίτης καθηγητὴς μου Σπυριδῶν Π. Λάμπρος⁽²⁾ προσέφερε πολλὰς καὶ καλὰς συμβολὰς εἰς τὴν ὀρθὴν διάγνωσιν τοῦ διαγράμματος, τὸ ὁποῖον ὁ Ῥήγας ἀφιέρωσεν εἰς τὴν μικρὰν πολίχνῃ, ὅπου αὐτὸς εἶδε τὸ φῶς τῆς ἡμέρας. Πρὸ ὀλίγων μηνῶν καὶ ὁ νεαρὸς ἀρχαιολόγος Ε. Kirsten⁽³⁾ κατέστησε τὸ ὑπὸ τοῦ Ῥήγα καταστρωθὲν διάγραμμα τῶν Φερῶν - Βελεστίνου ἀντικείμενον ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν καὶ αὐτὸς ἀναγνώριζει, ἀκολουθῶν τὰ διδάγματα τοῦ Σπ. Π. Λάμπρου, τὴν χρησιμότητα τοῦ διαγράμματος τοῦ Ῥήγα διὰ τὴν τοπογραφικὴν καὶ ἀρχαιολογικὴν ἐρευναν τῶν ἀρχαίων Φερῶν καὶ δέχεται, ὅτι καὶ τὸ διάγραμμα τοῦτο ἀπέβλεπε μάλιστα εἰς τὴν ἀναζωπύρωσιν τῶν παλαιῶν ἀναμνήσεων τοῦ Γένους καὶ εἰς τὴν προπαρασκευὴν τῶν ἀπελευθερωτικῶν ἀγῶνων αὐτοῦ⁽⁴⁾. Αὐτὸς οὗτος ὁ Ῥήγας ἐτόνισεν ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τῆς «δωδεκάφυλλου χάρτας», ὅτι αἱ ἐπιπεδογραφίαι τόπων καὶ πόλεων, αἱ ἀπεικονίσεις τῶν νομισμάτων ὡς καὶ «ἡ χρονογραφία τῶν βασιλέων καὶ μεγάλων ἀνθρώπων»⁽⁵⁾ συντείνουσιν «εἰς τὴν κατάληψιν τοῦ Νέου ΑΝΑΧΑΡΣΙΔΟΣ»⁽⁶⁾ καὶ «πρὸς ἀμυδρὰν ἰδέαν τῆς ἀρχαιολογίας»· αἱ δὲ τελευταῖαι αὗται λέξεις ἐπαναλαμβάνονται καὶ ἐν τῇ σχετικῇ ἀγγελίᾳ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Βιέννης. Τὰ «πλείω» τοπωνύμια μνημονεύει ἡ «δωδεκάφυλλος χάρτα» «μὲ τὰς παλαιὰς καὶ νέας ὀνομασίας»⁽⁷⁾ ἀκριβῶς δὲ τὰς ὀνομασίας αὐτὰς ἐξαίρει καὶ ἡ σχετικὴ ἀγγελία ἀναφέρουσα «διπλᾶ ὀνόματα» πόλεων (πρβλ. ἀνωτέρω, σελ. 74β).

Ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως αὐτοῦ μέχρι σήμερον τὸ χαρτογραφικὸν ἔργον τοῦ Ῥήγα

καὶ μάλιστα ἡ «δωδεκάφυλλος χάρτα» αὐτοῦ ἐκρίθη ὑπὸ διαφόρων λογίων διαφόρως. Παρὰ τὰ ἐνθουσιώδη καὶ ἐπαινετικά λόγια περὶ αὐτῆς ὑπάρχουσι καὶ κρίσεις συντριπτικά. Ἄλλ' ἡ ἀναγραφή τῶν διαφόρων γνώμων περὶ τοῦ χαρτογραφικοῦ καθ' ὅλου ἔργου τοῦ Ῥήγα δὲν ἀνήκει ἐνταῦθα, θέλει ἀποτελέσει μέρος τῆς ἤδη προαναγγελθείσης⁽¹⁾ εἰδικῆς πραγματείας τῆς ταπεινότητός μου. Ἐπιβάλλεται ὁμῶς καὶ ἐνταῦθα, νὰ ἐπαναληφθῇ, ὅτι περὶ τῆς «δωδεκάφυλλου χάρτας», περὶ ἧς καὶ εἰδικὰ μελετήματα ἐγράφησαν⁽²⁾, τὴν ἀσφαλεστέραν γνώμην ἐξέφρασεν ὁ Σπυριδῶν Π. Λάμπρος: «Ἄξιον θαυμασμοῦ ἀληθῶς ἔργον διὰ τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν συνετάχθη καὶ ἐσχεδιάσθη ὑπὸ τοῦ Ῥήγα εἶναι ἡ Χάρτα αὐτοῦ, ἣτις καὶ σήμερον δύναται πολλαχῶς νὰ χρησιμεύσῃ εἰς γεωγραφικὰς, ἱστορικὰς καὶ ἀρχαιολογικὰς μελέτας»⁽³⁾.

Ἐν τέλει ἄς σημειωθῇ, ὅτι τὰ δώδεκα φύλλα τῆς ὑπὸ τοῦ Ῥήγα σχεδιασθείσης χάρτας τῆς Ἑλλάδος καταλλήλως συγκολλώμενα ἀποτελοῦσι τετράγωνον, τοῦ ὁποῖου αἱ διαστάσεις εἶναι 2.07 X 2.07 μέτρων. Ἐκυκλοφόρει δὲ ἡ αὐτὴ «δωδεκάφυλλος χάρτα» οὐχὶ μόνον κατὰ φύλλα, ἀλλὰ καὶ εἰς τόμον ἐσταχωμένη (ὡς ἄτλας ἢ σῶμα)⁽⁴⁾. Κατὰ δὲ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ὁμολογίαν ἐξέδωκεν ὁ Ῥήγας τῆς «δωδεκάφυλλου χάρτας» 1200 ἀντίτυπα, ἐξ ὧν πολλὰ (πάντως ὀλιγώτερα τῶν 396) κατέσχον καὶ κατέγραψαν αἱ Αὐστριακαὶ ἀρχαὶ ἐν Τεργέστη κατὰ τὴν ἐκεῖ σύλληψιν τοῦ Πρωτομάρτυρος⁽⁵⁾. Ὑπῆρξε σχετικῶς μεγάλη ἡ διάδοσις τῆς «δωδεκάφυλλου χάρτας», ἀλλὰ πολὺ μεγαλυτέρα ὑπῆρξεν ἡ ἐξ αὐτῆς ἐντύπωσις μεταξὺ τῶν σκλάβων καὶ τὴν ἐλευθερίαν πάντοτε ὀνειρευομένων προγόνων ἡμῶν.

Ἐκ δὲ τῶν καθ' ἕκαστον φύλλων τῆς «δωδεκάφυλλου χάρτας» μεγάλην κυκλοφορίαν εἶχεν — ὡς φαίνεται — ἐκεῖνο τὸ φύλλον, τὸ περιέχον τὴν «ἐπιπεδογραφίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως»⁽⁶⁾. Ἐπὶ δὲ τοῦ προμετωπίου τῆς ἐπιπεδογραφίας αὐτῆς ἀναγινώσκομεν καὶ τὸ ἐπίγραμμα:

«ΜΟΥΝΟΣ ΕΗΝ, ΕΝΙ ΠΙΝΑΚΟΙΣΙ,
ΚΑΤΕΘΕ<Ν>ΤΟ ΠΑΤΡΙΔΑ ΡΗΓΑΣ»
τοῦθ' ὅπερ ὀπενθυμίζει τοὺς στίχους 23-25

(1) Πρβλ. ἀνωτέρω, τόμ. Α', σελ. 791 κ.έ.

(2) Πρ. χάριν *Ubiaini, La grande Carte de Rhigas* («Ἀπόσπασμα ἐκ τῆς «*Revue de Géographie*», τόμ. VIII καὶ IX). Ἐν Παρισίοις, 1891.

(3) Σπ. Π. Λάμπρος, Ἀποκαλύψεις περὶ τοῦ μαρτυρίου τοῦ Ῥήγα, σελ. 110, πρβλ. καὶ ἀνωτέρω, σελ. 77α. Πρβλ. καὶ *Φάνη Μιχαλάκου*, Οἱ μεγάλοι ἀναγεννηταί... Ῥήγας ὁ Βελεστινῆς, σελ. 64 κ.έ.

(4) Τὸν ὄρον «σῶμα» (= τόμος, volumen) μεταχειρίζεται καὶ ὁ Ῥήγας ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τῆς «δωδεκάφυλλου χάρτας».

(5) *H. Lichtenst.*, Ἐνθ' ἀνωτέρω, [ἰδὲ σελ. 73α] σελ. 60 κ.έ., *K. Amanon*, Ἀνέκδοτα ἔγγραφα περὶ Ῥήγα Βελεστινῆ, σελ. 144 κ.έ., 148 κ.έ.

(6) Πρβλ. ἀνωτέρω, σελ. 75α κ.έ., ὄπισθ. 5. Κατὰ τὰ ἀνωτέρω διόρθωσον τὰ κείμενα ἐν τόμ. Α', σελ. 793α.

(1) Δὲν ἔχει δημοσιευθῆ ἡ ἐπιγραφὴ ἐν *Inscriptiones Graecae*, τόμ. IX, ὅπου αἱ Θεσσαλικαὶ ἐπιγραφαί. Πρβλ. καὶ *L. Kirsten*, Ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 994, 1026. Περὶ τοῦ Ῥήγα ὡς ἐπιγραφικοῦ ἰδὲ προχείρως Σπ. Π. Λάμπρος, «Νέος Ἑλληνομνήμων», τόμ. Γ' (1906) σελ. 59.

(2) Ἀνακαλύψεις περὶ τοῦ μαρτυρίου τοῦ Ῥήγα σελ. 110 κ.έ. Μικτὰ σελίδες (ἐν Ἀθήναις 1905) σελ. 355 κ.έ., «Νέος Ἑλληνομνήμων» τόμ. ΙΕ' (1921) σελ. 49 κ.έ. Πρβλ. καὶ «*American Journal of Archaeology*», τόμ. Ι' (1895) σελ. 528.

(3) Πρβλ. ἀνωτέρω, σελ. 71β, ὄπισθ. 5, καὶ κατωτέρω σελ. 77, ὄπισθ. 4.

(4) *H. Kirsten*, Ἐνθ' ἀνωτέρω, ἰδίως σελ. 993 κ.έ., 1025 κ.έ. (αὐτόθι ὁ κ. *H. Kirsten* παρεξήγησεν ἐπὶ μέρους τὰς προφορικὰς μου ἀνακοινώσεις περὶ τῆς λεγομένης πατρογονικῆς οἰκίας τοῦ Ῥήγα ἐν Βελεστίνῳ). Ὁ φίλος *A. Philadelphus*, Ἀκτίνες ἐκ τῆς Θεσσαλίας (Ἀθήναι, 1897) σελ. 35, μνημονεύει καὶ τὸν ὄρον τοῦ Ῥήγα κατὰ τὴν περιοχὴν τοῦ Βελεστίνου.

(5) Καὶ ἡ ἀναγραφή τῶν «μεγάλων ἀνθρώπων», κεῖται ἐν τῇ κάτω ὡσ τῆς «δωδεκάφυλλου χάρτας».

(6) Περὶ τοῦ ἔργου τούτου πρβλ. ἀνωτέρω, τόμ. Α', σελ. 793α καὶ κατωτέρω, ἀριθ. 5.

(7) Τὰ ἐντὸς εἰσαγωγικῶν ἔχουσιν ἀπαραλλάκτως ἠφθῆ ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς τῆς αὐτῆς χάρτας.

τοῦ ἐπιγράμματος τοῦ Στεφάνου Κομμητᾶ εἰς τὴν «δωδεκάφυλλον χάρταν» τοῦ Ῥήγα, τὸ ὁποῖον δημοσιεύεται ἀνωτέρω.⁽¹⁾ οἷς δὲ τεῦξε πόνοις Ῥήγας πολέεσσιν ἰοῖται, πατριδ' ἔην γράφας Ἑλλάδα πειναμένη. Καὶ γὰρ ὁ γ' ἐγκάματον κάματον τὸ δ' ἔσοτο [μοῦνος.

⁽¹⁾ Ἴσως καὶ τὸ ἀνωτέρω ἐπίγραμμα τῆς «ἐπιπεδογραφίας» ἔγραψεν ὁ Στέφανος Κομμητᾶς.

Γ «ΕΦΗΜΕΡΙΣ»

Τῆ 10 Μαρτίου 1797. Ἀριθ. 20.
Σελ. 224

«ΕΙΔΗΣΙΣ

Ἐπειδὴ (καὶ) πολλοὶ φιλόμουσι γράφουν ἕκτε τῆς Βλαχίας καὶ) Μολδαβίας ἐδῶ διὰ τὰ τοῖς σταλθοῦν αἱ χάρται) τοῦ κύρ Ῥήγα⁽²⁾ δίδεται) εἰδησις ὅτι, εἰς μὲν Βουκουρέστι, εὐρίσκονται εἰς τὸ ἐργαστήρι τοῦ κυρίου Πολιζάκι Δημητρίου⁽³⁾ εἰς τὸ χᾶνι Σερμπᾶν⁽⁴⁾ βόδα· εἰς δὲ Γιασί, εἰς τὸ ἐργαστήρι τῶν κυρίων Παναγιώτη καὶ) Γεωργίου Μιχαήλ, καὶ ἐκεῖθεν ἠμπορεῖ ἕκαστος νὰ ἀγοράσῃ εὐκολώτερα, πρὸς τρία γρόσια τὴν κόλλαν. >

Καὶ ἡ ἀγγελία αὕτη προέρχεται ὡς ἐκ μέρους τῶν Μαρκιδῶν Πούλιου. Περί τῆς τιμῆς ἑκάστης κόλλας (= φύλλου), ἰδὲ ἀνωτέρω σελ. 74β, ἀριθ. β καὶ κατωτέρω σελ. 78α κ.έ., ἀριθ. Δ· Περί δὲ τῶν ἐν Βουκουρεστίῳ καὶ Ἰασίῳ Ἑλλήνων, τοὺς ὁποῖους ἀναφέρει τὸ κείμενον τῆς ἀγγελίας, γίνεται λόγος κατωτέρω (κεφ. 5' καὶ ἐξῆς).

Δ «ΕΦΗΜΕΡΙΣ»

Τῆ 2 Μαΐου, 1797. Ἀριθ. 41.
Σελ. 481.

«ΕΙΔΗΣΙΣ

Ἐτελείωσεν ἤδη καὶ) ἡ Ἑλληνικὴ τῆς Ἑλλάδος δωδεκάφυλλος Χάρτα τοῦ κύρ Ῥήγα, (καὶ) πωλεῖται) δημοσίως, τῶσον ἐδῶ εἰς Βιένναν, ὅσον καὶ) εἰς ἄλλας πόλεις ὅπου ὁ ἴδιος) ἐφρόντισε νὰ στείλῃ· ὅθεν δίδεται εἰδησις περὶ τούτου εἰς τοὺς προσφιλεῖς τῆς ἑλληνίδος ἐραστάς. ἡ δὲ τιμὴ εἶναι πρὸς τρία γρόσια ἕκαστον φύλλον > Περί τῆς τιμῆς τῶν φύλλων «τῆς δωδε-

(1) Τόμ. Α', σελ. 791 β.

(2) Ἐν τῇ «Ἐφημερίδι» κεῖται τὸ ὄνομα μὲ μικρὸν ἀρκτικὸν γράμμα, τὸ ὁποῖον ἀνωτέρω ἐκεφαλαιογραφήθη.

καφύλου χάρτας» ἰδὲ ἀνωτέρω, σελ. 78, ἀριθ. Γ'. Μεταξὺ τῶν πόλεων, εἰς τὰς ὁποίας αὕτη ἐκ Βιέννης ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ Ῥήγα πρὸς πώλησιν, ἀναφέρονται ῥητῶς τὸ Βουκουρέστιον, τὸ Ἰάσιον⁽¹⁾, ἡ Πέστη, τὸ Σεμλίνον, ἡ Τεργέστη καὶ ἡ Σμύρνη⁽²⁾. Διὰ τοῦ Εὐστρατίου Ἀργέντη, τοῦ συνεργάτου καὶ συμμάρτυρος τοῦ Ῥήγα, ἀπεστάλησαν εἰς τοὺς ἐμπορικοὺς συνεταιροὺς ἐκείνου Μαυροκορδάτον, Ἀργέντην καὶ Γαλάτην, κατὰ διαστήματα 7200 χωριστὰ φύλλα, ἧτοι 600 ὀλόκληρα σώματα, «τῆς δωδεκαφύλλου χάρτας», εἰς Σμύρνην, ἵνα πωληθῶσιν ἀνά τὰ διάφορα μέρη τῆς Ἀνατολῆς⁽³⁾.

Ε «ΕΦΗΜΕΡΙΣ»

Τῆ 16 Ἰουνίου 1797. Ἀριθ. 48.
Σελ. 553-554.

«Ἡ Μολδαβία οὖσα μίᾳ τῶν ἐπισημοτέρων ἡγεμονειῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς, Τουρκίας, ἀναγκαῖον ἦτον νὰ γένη λεπτομερῶς γνωστὴ εἰς τοὺς σπουδαίους καὶ) εἰς τὸν κάθε περίεργον· μίᾳ εὐτυχῆς περιστάσει || ἐπαρρήσιόσθη εἰς τὸ νὰ τελειωθῇ ἡ χάρτα τῆς ῥωμαίστι κατὰ τὰ νέα σύνορα τῆς τελευταίας εἰρήνης· ἐκτείνεται ἀπὸ τὴν ἄκρην τῆς Βλαχίας, Μπουκοβίνας, καὶ) Γαλιτζίας, ἕως τὸ Κίλ μπουρνοῦ καὶ) ἀπὸ τῆ Ρωσσοικῆν Πολλωνίαν, ἕως τὸν Δούναβιν, μὲ ὅλα τὰ σερχάτια τὴν Βασαραβίαν, καὶ) μέρους τῶν παραλιῶν τῆς Μαύρης θαλάσσης, ἐμπεριέχει τὰ ἐπὶ τοῦ Μπόγκ(αὶ) Ν<v> (στρου νεδδμητᾶ Ῥώσσοικα, ὄχυρῶματα, καὶ) ἄλλα πολλὰ γεωγραφικὰ τεμάχια ἀξιόλογα· εἰδοποιοῦνται οὖν οἱ περίεργοι φιλόλογοι νὰ γράψουν εἰς ἡμᾶς νὰ τοῖς σταλθῇ, μὲ τὸ νὰ εἶναι ἐτοίμη κατὰ τὸ τέλος τοῦ Ἰουνίου τοῦ δε τοῦ ἔτους, διὰ δυόμισυ φιορνία, εἰς ὀλλανδέζικο μέγιστον χαρτίον ἐλέφαντα λεγόμενον· ἐμπεριέχεται εἰς τὴν αὐτὴν καὶ) ἡ εἰκὼν τοῦ αἰσίως ἤδη ἡγεμονεύοντος αὐθέντου τῆς Μολδαβίας >.

Καὶ ἡ ἀγγελία αὕτη δημοσιεύεται ὡς ἀπὸ τῶν Μαρκιδῶν Πούλιου⁽⁴⁾.

(Ἀκολουθεῖ)

Βερολῖνον - Ἀθήναι.

ΝΙΚΟΣ Α. ΒΕΗΣ (BEES)

(1) Πρβλ. ἀνωτέρω, σελ. 78α, ἀριθ. Γ'.

(2) Πρβλ. *E. LeGrand*, ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 74 κ.έ., 101 κ.έ., *h. Amanon*, ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 152 κ.έ., 180 κ.έ.

(3) *E. LeGrand*, ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 74 κ.έ.

(4) Πρβλ. ἀνωτέρω, σελ. 74β, ἀριθ. β', 78α, ἀριθ. Γ'.